

Рівненський державний гуманітарний університет
Психолого-природничий факультет
Кафедра практичної психології та психотерапії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри практичної
психології та психотерапії РДГУ

проф. Ямницький В.М.
(пр. № 11 від грудня 2018 р.)

З В І Т
ПРО НАУКОВУ ТА НАУКОВО-ТЕХНІЧНУ
ДІЯЛЬНІСТЬ
НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ
КАФЕДРИ ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ТА ПСИХОТЕРАПІЇ
ЗА 2018 РІК

I. Показники наукової діяльності.

1. У 2018 році викладачами кафедри в межах робочого часу виконувалася науково-дослідна тема **«Психологічні особливості становлення майбутнього фахівця у сучасній вищій школі»** (державний реєстраційний номер 0116U006145). Виконавці – Ямницький В.М. - керівник теми, проф. Литвиненко С.А., доц. Рудь Г.В., Сторож О.В., Бабак К.В., ст. в. Демянюк О.Б.. Термін виконання 06.2016-06.2021 рр.

В результаті виконання науково-дослідної роботи було захищено 1 дисертаційне дослідження:

Шалівська Юлія Василівна. «Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів початкової школи до комунікативно-мовленнєвого розвитку учнів», дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 теорія і методика професійної освіти на спеціалізованій вченій раді К 47.053.01 Рівненського державного гуманітарного університету (Рівне, 2018 р.).

У дисертації обґрунтовано зміст та особливості комунікативно-мовленнєвого розвитку учнів початкової школи; зміст та специфіку процесу фахової підготовки майбутніх учителів початкових класів до комунікативно-мовленнєвого розвитку учнів. Розкрито сутність понять «підготовка майбутніх учителів початкових класів до комунікативно-мовленнєвого розвитку учнів», «комунікативно-мовленнєвий розвиток учнів початкової школи», «комунікативно-мовленнєва компетентність учнів початкової школи», «професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи». Визначено й теоретично обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх учителів початкових класів до комунікативно-мовленнєвого розвитку учнів (формування готовності майбутніх учителів початкових класів до комунікативно-мовленнєвого розвитку молодших школярів у процесі фахової підготовки на засадах системного, компетентнісного та діяльнісного підходів; розвиток ціннісного ставлення студентів до майбутньої професійно орієнтованої комунікативної діяльності та оволодіння фаховими компетентностями майбутнього вчителя початкових класів; удосконалення змістово-організаційних засад, використання діалогічних форм і методів роботи задля стимулювання пізнавальної активності й самостійності студентів в оволодінні знаннями щодо комунікативномовленнєвого розвитку молодших школярів; забезпечення рефлексивних засад у процесі формування готовності майбутніх учителів початкових класів до комунікативно-мовленнєвого розвитку молодших школярів; оптимізація суб'єктсуб'єктної взаємодії учасників освітнього процесу та цілеспрямований і системний розвиток комунікативних умінь і навичок під час фахової підготовки майбутніх учителів початкових класів). Схарактеризовано компонентну структуру 18 (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісно-технологічний, результативний компоненти), критерії (мотиваційно-пізнавальний, навчально-когнітивний діяльнісно-компетентнісний, результативно-рефлексивний) та рівні (високий, середній, низький) сформованості готовності майбутніх учителів початкової школи до комунікативно-мовленнєвого розвитку учнів, розроблено й апробовано експериментальну методику формування означеного феномена.

За результатами виконання науково-дослідної теми викладачами кафедри опубліковано 8 статей, з них 7 – у фахових виданнях, 1 – у зарубіжному періодичному виданні країн ОЕСР, 3 – тези доповіді.

3. За звітний період захистів кандидатських дисертацій не було.

4. Госпдоговірні та держбюджетні НДР на кафедрі не виконувалися.

5. Підвищення кваліфікації викладачів у 2018 році

Прізвище, ім'я, по батькові	Форма підвищення кваліфікації	Місце та час
--------------------------------	----------------------------------	--------------

Демянюк Олена Богданівна	Стажування	Кафедра педагогіки, психології та корекційної освіти РОППО 15.11.2018 - 14.12.2018)
-----------------------------	------------	---

6. Перелік праць, опублікованих у 2018 році

2. Статті у фахових наукових виданнях України Категорії В Переліку наукових фахових видань України, затвердженого наказом МОН України від 15 січня 2018 року № 32

1. Ямницький В.М. Життєві перспективи акмеperiodу особистості в контексті психології життєтворчості / В.М. Ямницький // Психологічний часопис. – Науково-практичний журнал Інституту психології ім.Г.С.Костюка НАПН України. - №6, випуск 16. – 07.2018 р.- с.213-227;

2. Литвиненко С.А. Соціально-педагогічні аспекти діяльності вихователя закладу дошкільної освіти / С.А. Литвиненко // Нова педагогічна думка: науково-методичний журнал.- Рівне: ТзОВ «Гедіон-Прінт», 2018.- № 3 (95). - С. 85-87 (ISSN 2520-6427 Index Copernicus);

3. Литвиненко С.А. Феномен гри в сутнісно-буттєвому вимірі / С.А.Литвиненко // Психологія: реальність і перспективи: збірник наукових праць РДГУ. / упоряд. Р.В. Павелків, Н.В. Корчакова; ред. кол. : Р.В. Павелків, В.І. Безлюдна, Н.В. Корчакова. – РДГУ, 2018. – Вип. 11. – С. 90-95;

4. Демянюк О.Б. Косарева О.І. Особливості соціальної перцепції у студентської молоді (гендерний аспект) /О.Б. Демянюк. О.І. Косарева // Психологічний часопис: збірник наукових праць / за ред. С.Д. Максименка. – №4. – Вип. 14. – Київ: Інститут психології імені Г.С. Костюка Національної академії педагогічних наук України, 2018. – С.54-67;

5. Кіндрат В.К., Кіндрат Н.П., Литвиненко С.А. Проблема національно-патріотичного виховання студентів спеціальності «Фізичне виховання» у РДГУ / В.К. Кіндрат, Н.П. Кіндрат, С.А. Литвиненко // Інноватика у вихованні : Зб. наук. пр. / упор. О.Б. Петренко; ред. кол. О.Б. Петренко, Н.М. Грінькова, Т.С. Ціпан та ін.- Рівне, 2017.- 290 с. – С. 185-189;

6. Сторож О.В. Вікові закономірності розвитку творчої соціалізації юнаків / О.В.Сторож // Психологія: реальність і перспективи: збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету. Вип. 11 / упоряд. Р.В. Павелків, Н.В. Корчакова; ред. кол. Р.В. Павелків, В.І. Безлюдна, Н.В. Корчакова. – Рівне: РДГУ, 2018. – С.160-165;

7. Рудь Г. Психологічні аспекти переживання особистістю кризи середини життя / Г.В.Рудь // Humanitarium / ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». – Переяслав-Хмельницький (Київ. обл.); Ніжин (Чернігів. обл.): Лисенко М. М., 2018. – Том. 40, Вип. 1 : Психологія. – 150 с. Збірник наукових праць. (с.75-86). ISSN (Print) 2309-179713.07.2015, Google Scholar.

3. Публікації у нефахових наукових виданнях України

3.2 Матеріали та тези доповідей наукових конференцій:

1. Ямницький В.М., Литвиненко С.А. Сучасні практики психологічної допомоги /В.М. Ямницький, С.А. Литвиненко // Індивідуальність у психологічних вимірах спільнот та професій: збірник наукових праць / за заг. Ред. Л.В. Помиткіної, Т.В. Вашеки, О.М. Ічанської. – К. : Аграр Медіа Груп, 2018. – 323 с. – С.305-308;

2. Сторож О.В. Творча соціалізація як детермінанта розвитку організаційної культури /О.В. Сторож/ Організаційна та економічна психологія в Україні: сучасні проблеми та перспективи розвитку: матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції з організаційної та економічної психології (12-13 квітня 2018 року, м. Київ) / наук. Ред.. С.Д. Максименка, Л.М. Карамушки, М.С. Корольчука. – Київ, 2018. – С.17-18;

3. Рудь Г.В. «Психологічні детермінанти образу фізичного Я в юнацькому віці» / Г.В. Рудь // Матеріали V Міжнародної науково практичної конференції «Лабіринти реальності»: зб. наукових праць / за заг. ред. д.філос.н. Журби М.А. – Монреаль: СРМ «ASF», 2018. – С. 78-81.

6. Публікації в інших наукометричних базах даних (вказати базу і де видається)

1. Литвиненко С.А. Феномен гри в сутнісно-буттєвому вимірі / С.А.Литвиненко // Психологія: реальність і перспективи: збірник наукових праць РДГУ. / упоряд. Р.В. Павелків, Н.В. Корчакова; ред. кол. : Р.В. Павелків, В.І. Безлюдна, Н.В. Корчакова. – РДГУ, 2018. – Вип. 11. – С. 90-95 (ISSN 2518-7503 Google Scholar);

2. Сторож О.В. Вікові закономірності розвитку творчої соціалізації юнаків / О.В.Сторож // Психологія: реальність і перспективи: збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету. Вип. 11 / упоряд. Р.В. Павелків, Н.В. Корчакова; ред. кол. Р.В. Павелків, В.І. Безлюдна, Н.В. Корчакова. – Рівне: РДГУ, 2018. – С.160-165 (ISSN 2518-7503 Google Scholar);

3. Рудь Г. Психологічні аспекти переживання особистістю кризи середини життя / Г.В.Рудь // Humanitarium / ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». – Переяслав-Хмельницький (Київ. обл.); Ніжин (Чернігів. обл.): Лисенко М. М., 2018. – Том. 40, Вип. 1 : Психологія. – 150 с. Збірник наукових праць. (с.75-86). ISSN (Print) 2309-179713.07.2015, Google Scholar.

4. Литвиненко С.А. Соціально-педагогічні аспекти діяльності вихователя закладу дошкільної освіти / С.А. Литвиненко // Нова педагогічна думка: науково-методичний журнал.- Рівне: ТзОВ «Гедеон-Прінт», 2018.- № 3 (95). - С. 85-87 (ISSN 2520-6427 Index Copernicus).

7. Публікації в зарубіжних періодичних наукових виданнях країн ОЄСР

1. Литвиненко С.А., Сидорчук Н.Л. Зміст та структура рефлексивної культури майбутніх інженерів-будівельників / С.А. Литвиненко, Н.Л. Сидорчук // Innovations and modern technology in the educational system: contribution of Poland and Ukraine Sandomierz. Poland, May 5-6, 2017.- 210 с.- С.115-118.

8. Членство в спецрадах (шифр ради, установа, в якій створена рада, шифр спеціальності).

Професор Ямницький В.М. є членом спеціалізованих вчених Рад із захисту докторських дисертацій Д. 41.053.03, ПДПУ ім. К.Д. Ушинського, м. Одеса, спеціальність 053 Психологія (19.00.07- педагогічна та вікова психологія) та Д 48.125.03, Національний університет «Острозька академія», спеціальність 053 Психологія (19.00.07- педагогічна та вікова психологія); доктор педагогічних наук, професор Литвиненко Світлана Анатоліївна є членом спеціалізованих вчених Рад із захисту кандидатських дисертацій НУВГП (К. 47.104.08 , спеціальність 011 Науки про освіту (13.00.04 – теорія і методика професійної освіти) та РДГУ (К 47.053.01 м. Рівне, спеціальність 011 Науки про освіту (13.00.04 – теорія і методика професійної освіти).

12. Науковці кафедри брали участь у наступних наукових семінарах та конференціях:

- міжнародного рівня:

1) Міжнародний симпозіум «Гуманітарний дискурс мультикультурного світу: наука, освіта, комунікація» (НАУ, м. Київ, квітень 2018);

2) . XIX Міжнародна науково-практична конференція з символдрами «Символдрама в лікуванні порушень харчової поведінки» (м. Одеса, 21-23 вересня 2018 року);

3) X Міжнародна науково-практична конференція «Психологічні основи здоров'я, освіти, науки та самореалізації особистості» (29-30 березня 2018 р. м. Луцьк, Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, кафедра практичної психології та безпеки життєдіяльності);

4) XIII Міжнародна науково-практична конференція з організаційної та економічної психології «Організаційна та економічна психологія в Україні: сучасні проблеми та перспективи розвитку» (12-13 квітня 2018 р., м. Київ, Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, лабораторія організаційної та соціальної психології);

5) XXXIX Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації» (28 вересня 2018 року, м. Переяслав-Хмельницький).

6) Міжнародна науково-практична конференція «Проблеми та перспективи розвитку вищої школи та економіки в XXI столітті» присвячена 25-річчю Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука (Україна-Рівне 11-12 жовтня 2018 р.);

7) У Міжнародна науково-практична конференція «Лабіринти реальності» Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля (м. Серодонецьк 30-31 жовтня, 2018 р.);

- всеукраїнського рівня:

1) Всеукраїнська XXIV науково-практична конференція з міжнародною участю «Актуальні питання психотерапії та психології», м Чернівці 29 червня -1 липня 2018 р.;

2) IV науково-практична інтернет-конференція з міжнародною участю «Сучасні тенденції соціально-гуманітарного розвитку України та світу» (28 листопада 2018 року, м. Харків).

II. Відомості про науково-дослідну роботу та інноваційну діяльність молодих вчених (до 35 років; доктори наук і докторанти – до 40 років)

На кафедрі практичної психології та психотерапії молоді науковці не працюють.

III. Відомості про науково-дослідну роботу та інноваційну діяльність здобувачів вищої освіти

1. Нормативні документи та науково-методичні посібники розроблені кафедрою у 2018 році з організації науково-дослідної роботи студентів. Збірники студентських наукових робіт.

Актуальні питання психологічної науки: Альманах студентського наукового товариства. – Випуск 12. – Рівне: РДГУ, 2018. – 166 с. (9,95 ум.др.арк) (Друкується за рішенням Вченої Ради РДГУ (протокол № 5 від 31 травня 2018 р.).

2. Наукова робота студентів на базі структурних підрозділів.

Назва підрозділу	Форми залучення (види виконуваних робіт)	Кількість залучених студентів	Курс навчання студентів
Ресурсний центр	Виконання емпіричних досліджень для курсових та дипломних робіт; Доповіді, реферати, диспути; Наукові доповіді та публікації	27	3,4,5,6 курси

4. Наукові публікації

За тематикою кафедри у 2018 році підготовлено 20 публікацій студентів (відображено у таблиці), що складає 2,5 ум.д.а.

Автор (співавтор)	Вид наукової продукції (стаття, тези та ін.)	Назва	Видавництво, рік, видання, кількість сторінок	Об'єм (д.а)
-------------------	--	-------	---	-------------

1	2	3	4	5
Іваник С.В.	Стаття	Теоретичний аналіз особливостей прояву локусу контролю та агресивності у студентської молоді	Матеріали XXXIX Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації»: 3б. наук. праць. – Переяслав-Хмельницький, 2018. – Вип. 39. – С. – 310-314.	0,2
Лозицька К.В.	Стаття	Психологічні	Там же. - С.	0,2

1	2	3	4	5
		особливості самоактуалізації у креативних студентів	320-324.	
Сардарян М.В.	Стаття	Психологічні особливості саморегуляції особистості	Там же. - С. 342-346.	0,2
Строїнська Д.В.	Стаття	Теоретичний аналіз психологічних особливостей копінг-стратегій особистості	Там же. - С. 346-350.	0,2
Якимюк Ж.О.	Стаття	Психологічні причини виникнення конфліктів у студентському середовищі	Там же. - С. 355-358.	0,2
Іваник С.В.	Тези	Особливості прояву агресивності у студентської молоді	Актуальні питання психологічної науки: Альманах студентського наукового товариства. – Випуск 12. – Рівне: РДГУ, 2018. – С. 38-40	0,1
Ісічук О.С.	Тези	Ціннісні орієнтації як складова спрямованості особистості: історіографія проблеми	Там же. – С. 40-43	0,1
Левчук А.Р.	Тези	Смисложиттєві орієнтації як чинник професійного становлення майбутніх психологів	Там же. – С. 55-57	0,1
Лозицька К.В.	Тези	Психологічні особливості самоактуалізації студентської молоді	Там же. – С.70-73	0,1
Остапенко М.В.	Тези	Соціально-психологічні чинники формування фізичного я-образу в юнацькому віці	Там же. – С.73-76	0,1

1	2	3	4	5
Першко О.М.	Тези	Екологічні цінності як чинник особистісного становлення підлітків	Там же. – С. 113-115	0,1
Погуляєва М.С.	Тези	Психолого-педагогічні чинники розвитку творчого потенціалу особистості студента у процесі навчання у ВНЗ	Там же. – С.115-117	0,1
Сардарян М.В.	Тези	Психологічні особливості творчої особистості	Там же. - С. 134-137	0,1
Строїнська Д.В.	Тези	Психологічні особливості копінг-стратегій особистості	Там же. – С.141-144	0,1
Широких А.О.	Тези	Роль самоідентифікації у життєвому проектуванні особистості	Там же. – С. 157-158	0,1
Іваник С.В.	Тези	Дослідження локусу контролю у студентів	Матеріали IV науково-практичної інтернет-конференції з міжнародною участю «Сучасні тенденції соціально-гуманітарного розвитку України та світу». – Соціально-гуманітарний вісник: зб. наук. пр. – Вип. 24. – Харків: СГ НТМ «Новий курс», 2018. – С. 46-47.	0,1
Лоцицька К.В.	Тези	Розвиток креативності серед студентської молоді	Там же. - С. 53-54.	0,1
Сардарян М.В.	Тези	Вивчення психологічних	Там же. - С. 47-48.	0,1

1	2	3	4	5
		бар'єрів особистості зарубіжними та вітчизняними вченими		
Строїнська Д.В.	Тези	Психологічні особливості подолання тривожності у студентів	Там же. - С. 55-56.	0,1
Якимюк Ж.О.	Тези	Особливості лідерських якостей і конфліктності у студентів	Там же. - С. 57-58.	0,1
Всього		20 шт.	67 стор.	2,5 д.а

Звіт затверджено на засіданні кафедри практичної психології та психотерапії (протокол № 11 від 26 грудня 2018 року).

Зав.кафедри

проф. Ямницький В.М.

Рівненський державний гуманітарний університет
Психолого-природничий факультет
Кафедра практичної психології та психотерапії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри практичної
психології та психотерапії РДГУ

 проф. Ямницький В.М.
(пр. № 12 від 26 грудня 2019 р.)

З В І Т
ПРО НАУКОВУ ТА НАУКОВО-ТЕХНІЧНУ
ДІЯЛЬНІСТЬ
НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ
КАФЕДРИ ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ТА ПСИХОТЕРАПІЇ
ЗА 2019 РІК

1. Звіт про науково-дослідні роботи кафедри, що виконувалися викладачами в межах робочого часу:

Тема НДР	Номер державної реєстрації	Отримані результати. Їх значимість
Психологічні особливості становлення майбутнього фахівця у сучасній вищій школі	0116U006145	За результатами виконання науково-дослідної теми викладачами кафедри опубліковано 7 статей, з них 6 – у фахових виданнях, 1 – у виданні України, що входить до наукометричної бази Index Copernicus, 3 – тези доповіді.

3. За звітний період захистів кандидатських дисертацій не було.

4. Госпдоговірні та держбюджетні НДР на кафедрі не виконувалися.

5. Підвищення кваліфікації викладачів у 2019 році.

ПІБ	Місце підвищення кваліфікації, форма	Термін підвищення кваліфікації	Місце навчання в аспірантури (докторантурі)	Галузь і шифр спеціальності
Ямницький Вадим Маркович	Кафедра педагогіки, психології та корекційної освіти РОППО Стажування (180 год), сертифікат № ПС 02139765/ 2-20	18.11.2019 - 30.12.2019		
Литвиненко Світлана Анатоліївна	Кафедра педагогіки, психології та корекційної освіти РОППО Стажування (180 год), сертифікат № ПС 02139765/ 1-20	18.11.2019 - 30.12.2019		

6. Перелік опублікованих наукових праць:

6.7. Статті у фахових наукових виданнях України Категорії В Переліку наукових фахових видань України, затвердженого наказом МОН України від 15 січня 2018 року № 32

1.	Литвиненко С.А., Ямницький В.М.	Психотерапія дітей та підлітків: традиції та сучасні підходи. Психологія: реальність та перспективи. 2019. С. 137-142.(авторський внесок 50%).	0,4
2.	Литвиненко С.А., Ямницький В.М.	Психотерапія дітей та підлітків: традиції та сучасні підходи. Психологія: реальність та перспективи. 2019. С. 137-142.(авторський внесок 50%).	0,4
3.	Литвиненко С.А., Ямницький В.М.	Психологічні особливості роботи з батьками в психотерапії дітей та підлітків. Психологія реальність і перспективи. 2019. С. 69-75.(авторський внесок 50%).	0,4
4.	Литвиненко С.А., Ямницький В.М.	Психологічні особливості роботи з батьками в психотерапії дітей та підлітків. Психологія реальність і перспективи. 2019. С. 69-75.(авторський внесок 50%).	0,4

5.	Рудь Г.В.	Дослідження феномену прокрастинації в юнацькому віці Психологія: реальність і перспективи. 2019. С. 202-210.	0,5
6.	Сторож О.В.	Теоретичний аналіз етапів творчої соціалізації особистості. Психологія: реальність і перспективи. 2019. С. 212-217.	0,4
7.	Сторож О.В.	Роль креативності у розвитку творчої соціалізації. Психологія: реальність і перспективи. 2019. С. 147-154.	0,5
8.	Сторож О.В.	Теоретичні основи вивчення творчої соціалізації особистості. Актуальні проблеми психології. 2019. С. 329-339.	0,5

6.9. Тези доповідей:

1.	Сторож О.В.	Теоретичні основи дослідження творчої соціалізації особистості. Матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Актуальні проблеми і перспективи інноваційного розвитку економіки та техніки в умовах інтеграції України в Європейський науково-виробничий простір». 2019. С. 94-96.	
2.	Сторож О.В.	Складові творчої соціалізації особистості в системі організаційної культури. Матеріали III Всеукраїнського конгресу з організаційної та економічної психології. 2019. С. 24-25.	
3.	Сторож О.В.	Вікові періоди творчої соціалізації особистості: Матеріали лонгітюдної науково-практичної сесії, присвяченої 120-річчю з дня народження Г.С. Костюка. – К.: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2019. – С.83-88.	

8. Перелік публікацій у виданнях України, що входять до наукометричних баз даних (Scopus, Web of Science та інші):

№ з/п	Автор(и), назва роботи	Назва видання, де опубліковано роботу	Том, номер (випуск), перша-остання сторінки роботи	Назва науково метричної бази даних
1.	Литвиненко С.А. Феноменологія гри та ігрової діяльності: сучасні підходи	<i>Освітній простір</i> : науковий журнал ДВНЗ «прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».	2019. Вип. 16. С. 174-181.	Index Copernicus, Google Scholar (9)
2.	Литвиненко С.А., Ямницький В.М. Психотерапія дітей та підлітків: традиції та сучасні підходи.	Психологія: реальність та перспективи: збірник наукових праць РДГУ.	2019. Вип. 12. С. 137-142.(авторський внесок 50%).	Google Scholar (9)
3.	Литвиненко С.А., Ямницький В.М.	Психологія: реальність та	2019. Вип.12. С. 137-	Google Scholar (9)

	Психотерапія дітей та підлітків: традиції та сучасні підходи.	перспективи: збірник наукових праць РДГУ.	142.(авторський внесок 50%).	
4.	Литвиненко С.А., Ямницький В.М. Психологічні особливості роботи з батьками в психотерапії дітей та підлітків.	Психологія: реальність та перспективи: збірник наукових праць РДГУ.	2019. Вип.13. С. 69-75.(авторський внесок 50%).	Google Scholar (9)
5.	Литвиненко С.А., Ямницький В.М. Психологічні особливості роботи з батьками в психотерапії дітей та підлітків.	Психологія: реальність та перспективи: збірник наукових праць РДГУ.	2019. Вип.13. С. 69-75.(авторський внесок 50%).	Google Scholar (9)
6.	Рудь Г.В. Дослідження феномену прокрастинації в юнацькому віці	Психологія: реальність та перспективи: збірник наукових праць РДГУ.	2019. Вип. 12. С. 202-210.	Google Scholar
7.	Сторож О.В. Теоретичний аналіз етапів творчої соціалізації особистості.	Психологія: реальність та перспективи: збірник наукових праць РДГУ.	2019. Вип. 12. С. 212-217.	Google Scholar (2)
8.	Сторож О.В. Роль креативності у розвитку творчої соціалізації.	Психологія: реальність та перспективи: збірник наукових праць РДГУ.	2019. Вип. 13. С. 147-154.	Google Scholar (2)
9.	Сторож О.В. Теоретичні основи вивчення творчої соціалізації особистості.	Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України	2019. Вип.15. С. 329-339.	Google Scholar (2)

12. Членство в спецрадах:

ІПБ	Шифр ради, установа, в якій створена рада, шифр спеціальності
Ямницький Вадим Маркович	Д. 41050.03, ПДПУ ім.К.Д. Ушинського, м. Одеса, спеціальність 053 Психологія (19.00.07 – вікова та педагогічна психологія)
	Д 48.125.03, Національний університет «Острозька академія», спеціальність 053 Психологія (19.00.07 – вікова та педагогічна психологія)
Литвиненко Світлана Анатоліївна	К 47.104.08, НУВГП, спеціальність 011 Науки про освіту (13.00.04 – теорія і методика професійної освіти)
	К 47.053.01, РДГУ, спеціальність 011 Науки про освіту (13.00.04 – теорія і методика професійної освіти)

16. Виступи у семінарах, конференціях міжнародного (з виїздом за межі України), всеукраїнського рівнів:

ПІБ	Місце проведення конференції	Назва і термін конференції
Ямницький В.М., Литвиненко С.А., Рудь Г.В., Демянюк О.Б.	Рівне, РДГУ	Міжнародна науково-практична конференція «Особистість у просторі молодіжної субкультури», 27-28 березня 2019 р.
Ямницький В.М., Литвиненко С.А., Рудь Г.В., Сторож О.В., Бабак К.В., Демянюк О.Б.	Рівне, РДГУ	Звітна наукова конференція викладачів, співробітників і здобувачів вищої освіти Рівненського державного гуманітарного університету за 2018 рік (15-16 травня 2019р);
Ямницький В.М., Литвиненко С.А., Сторож О.В., Бабак К.В., Демянюк О.Б.	Луцьк, СНУ імені Лесі Українки	Міжнародна науково-практична конференція «Практична психологія сучасності: ресурси та перспективи» 26-27 вересня 2019р
Ямницький В.М., Литвиненко С.А.	Хмельницьк, Хмельницька гуманітарна академія	Всеукраїнський науковий круглий стіл з міжнародною участю «Педагогіка серця у вимірах 21 століття» 19-21 листопада 2019 р.
Рудь Г.В.	Львів, ЛНМУ ім. Данила Галицького. М.	XI науково-практична конференція з міжнародною участю «Основи психотерапії / Principia Psychoterapia», 14 червня 2019р.
Рудь Г.В.	Тернопіль	Всеукраїнська ХХУ науково-практична конференція «Психотерапія і свобода», 28-30 червня 2019р.
Сторож О.В.	Кременчук	Міжнародна науково-практичний інтернет-конференції «Актуальні проблеми і перспективи інноваційного розвитку економіки та техніки в умовах інтеграції України в Європейський науково-виробничий простір», 14-15 травня 2019 р.
Сторож О.В.	Кам'янець-Подільський	III Всеукраїнський конгрес з організаційної та економічної психології, 20-

		22 червня 2019 р.
Сторож О.В.	Київ	Лонгітюдні науково-практичні сесії, присвячені 120-річчю з дня народження Г.С. Костюка (січень-грудень 2019 року)

II. Відомості про науково-дослідну роботу та інноваційну діяльність молодих учених (до 35 років; доктори наук і докторанти – до 40 років)

На кафедрі практичної психології та психотерапії молоді науковці не працюють.

III. Відомості про науково-дослідну роботу та інноваційну діяльність здобувачів вищої освіти

1. Нормативні документи та науково-методичні посібники розроблені кафедрою у 2019 році з організації науково-дослідної роботи студентів.

1. Методичні рекомендації до підготовки дипломних робіт для здобувачів освітнього ступеня «магістр» за освітньо-професійною програмою «Психологія» спеціальності 053 «Психологія». / Укладачі А.М. Воробйов, Р.В. Павелків, В.М. Ямницький. / За заг. Ред.. Р.В. Павелківа. – Рівне: РДГУ, 2019. – 34 с.

2. Збірники студентських наукових робіт.

Назва видання (журналу)	Головний редактор	У які бази входить
Актуальні питання психологічної науки: Альманах студентського наукового товариства. Рівне: РДГУ, 2019. – 169 с. (13,9 д.а).	Ямницький В.М.	

3. Наукова робота здобувачів вищої освіти на базі структурних підрозділів:

Назва кафедри	Наукові структури (наукові гуртки, проблемні групи тощо))	Кількість залучених студентів	Курс навчання студентів
Ресурсний центр	Виконання емпіричних досліджень для курсових та дипломних робіт; Доповіді, реферати, диспути; Наукові доповіді та публікації	25	3,4,5,6 курси

5. Наукові публікації:

За тематикою кафедри у 2019 році підготовлено 10 публікацій студентів (відображено у таблиці), що складає 1,6 ум.д.а.

Автор (співавтор)	Вид публікації (стаття, тези доповідей)	Бібліографічний опис	Об'єм (д.а)
-------------------	---	----------------------	-------------

1	2	3	4
Омельченко Т.В.	Стаття	Експериментальне дослідження самооцінки реалізації життєвих цілей майбутніх практичних психологів Психологія: реальність і перспективи. 2019. С. 90-97.	0,4
Михайлова І.О.	Стаття	Аналіз ефективності прийняття «сильної пози» як засобу корекції низького рівня самооцінки Психологія: реальність і перспективи.	0,4

1	2	3	4
		2019. С. 75-81.	
Михайлова І.О.	Тези	Дослідження психологічних особливостей динаміки впливу самосвідомості на ставлення особистості до себе та соціуму. Актуальні питання психологічної науки: Альманах студентського наукового товариства. – Випуск 12. – Рівне: РДГУ, 2019. С. 91-94.	0,1
Валага О.М.		Формування Я-образу крізь призму професійної спрямованості у старшокласників Там же. - С. 17-19.	0,1
Забегаліна Д.С.		Основні психологічні детермінанти й чинники виникнення та розвитку тривожності і страху у підлітковому віці. Там же. - С. 40-43.	0,1
Мартинюк Т.О.		Дослідження і корекція фрустраційних станів у студентів. Там же. – С.75-78	0,1
Крук С.С.	Тези	Психологічні особливості розвитку емоційного інтелекту в юнацькому віці Там же. – С. 65-67	0,1
Тарадайник Д.В.	Тези	Дослідження і розвиток рефлексії у юнацькому віці. Там же. – С.138-141	0,1
Шевлюк В.Г.	Тези	Психологічні особливості переживання почуття самотності у юнацькому віці. Там же. – С. 154-157.	0,1
Шевчук О.В.	Тези	Психологічні особливості прояву сором'язливості у юнацькому віці Там же. – С. 157-160.	0,1
Всього		10 шт.	44 стор.
			1,6 д.а

Звіт затверджено на засіданні кафедри практичної психології та психотерапії (протокол № 12 від 26 грудня 2019 року).

Зав.кафедри

проф. Ямницький В.М.

Рівненський державний гуманітарний університет
Психолого-природничий факультет
Кафедра практичної психології та психотерапії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри практичної
психології та психотерапії РДГУ

проф. Ямницький В.М.
(пр. № 12 від 30 грудня 2020 р.)

З В І Т
ПРО НАУКОВУ ТА НАУКОВО-ТЕХНІЧНУ
ДІЯЛЬНІСТЬ
НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ
КАФЕДРИ ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ТА ПСИХОТЕРАПІЇ
ЗА 2020 РІК

1. Звіт про науково-дослідні роботи кафедри, що виконувалися викладачами в межах робочого часу:

Тема НДР	Номер державної реєстрації	Отримані результати. Їх значимість
Психологічні особливості становлення майбутнього фахівця у сучасній вищій школі	0116U006145	В результаті виконання науково-дослідної роботи було захищено 2 дисертаційних дослідження: Широких Анастасія Олегівна «Психологічні чинники життєвого проектування в юнацькому віці» на здобуття ступеня доктора філософії спеціальності 053 Психологія (19.00.07 – вікова та педагогічна психологія). Омельченко Тетяна Валентинівна «Психологічні чинники особистісного саморозвитку майбутніх практичних психологів» на здобуття ступеня доктора філософії спеціальності 053 Психологія (19.00.07 – вікова та педагогічна психологія). За результатами виконання науково-дослідної теми викладачами кафедри опубліковано 1 статтю у фаховому виданні, 3 – тези доповідей.

4. Хто захистив (подав до захисту) докторську чи кандидатську дисертацію.

ПІБ	Тема дисертаційної роботи, шифр	Анотація
Широких Анастасія Олегівна	Психологічні чинники життєвого проектування в юнацькому віці. Спеціальність 053 Психологія (19.00.07 – вікова та педагогічна психологія)	Додаток 1
Омельченко Тетяна Валентинівна	Психологічні чинники особистісного саморозвитку майбутніх практичних психологів. Спеціальність 053 Психологія (19.00.07 – вікова та педагогічна психологія)	Додаток 2

5. Підвищення кваліфікації викладачів у 2020 році.

ПІБ	Місце підвищення	Термін	Місце навчання в	Галузь і
-----	------------------	--------	------------------	----------

	кваліфікації, форма	підвищення кваліфікації	аспірантури (докторантури)	шифр спеціальності
<i>Бабак Костянтин Валерійович</i>	Кафедра педагогіки, психології та корекційної освіти РОППО Стажування (180 год), сертифікат № ПС 02139765/ 4-20	21.02.2020 - 10.04.2020		

6. Перелік опублікованих наукових праць:

6.5. Статті у фахових наукових виданнях України (категорії Б) відповідно до Порядку формування Переліку фахових видань України:

1.	Ямницький В.М., Литвиненко С.А.	Ямницький В.М., Литвиненко С.А. Становлення ігрової терапії в психоаналітичних школах А. Фрейд та М. Кляйн. Психологія: реальність та перспективи. 2020. С. 130-135.(авторський внесок 50%).
2.	Ямницький В.М., Литвиненко С.А.	Ямницький В.М., Литвиненко С.А. Становлення ігрової терапії в психоаналітичних школах А. Фрейд та М. Кляйн. Психологія: реальність та перспективи. 2020. С. 130-135.(авторський внесок 50%).
Усього одиниць: 2		

6.7. Тези доповідей:

1.	Литвиненко С.А., Ямницький В.М.	Формування професійної компетентності майбутніх психологів /Матеріали Всеукраїнської наукової конференції молодих учених і науково-педагогічних працівників, 16 червня 2020 р. / Редкол.: Непочатенко О. О. (відп. ред.) та ін. Умань: ВПЦ «Візаві», 2020. 184 с. - С.167-169.	
2.	Сторож О.В.	Творча соціалізація як фактор благополуччя персоналу організацій / Психологічні умови благополуччя персоналу організацій: тези І Міжнародної науково-практичної он-лайн-конференції, 15-17 жовтня 2020 р. – Львів : Національний університет «Львівська політехніка», 2020. – С. 196-197.	
3.	Сторож О.В.	Творча соціалізація особистості / Розвиток обдарованої особистості в освітньому просторі: ціннісний вимір: тези доповідей X науково-практичного семінару, 23 квітня 2020 р. Київ Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2020. С. 82-83.	
Усього одиниць: 3			

11. Членство в спецрадах:

ПБ	Шифр ради, установа, в якій створена рада, шифр
----	---

	спеціальності
Ямницький Вадим Маркович	Д. 41050.03, ПДПУ ім.К.Д. Ушинського, м. Одеса, спеціальність 053 Психологія (19.00.07 – вікова та педагогічна психологія)
	Д 48.125.03, Національний університет «Острозька академія», спеціальність 053 Психологія (19.00.07 – вікова та педагогічна психологія)
Литвиненко Світлана Анатоліївна	К 47.104.08, НУВГП, спеціальність 011 Науки про освіту (13.00.04 – теорія і методика професійної освіти)
	К 47.053.01, РДГУ, спеціальність 011 Науки про освіту (13.00.04 – теорія і методика професійної освіти)

15. Виступи у семінарах, конференціях міжнародного (з виїздом за межі України), всеукраїнського рівнів:

ПІБ	Місце проведення конференції	Назва і термін конференції
Ямницький В.М., Литвиненко С.А.	Умань, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	Всеукраїнська наукова конференція молодих учених і науково-педагогічних працівників, 16 червня 2020 р.
Ямницький В.М., Литвиненко С.А., Сторож О.В., Бабак К.В., Демянюк О.Б.	Рівне, РДГУ	Звітна наукова конференція викладачів, співробітників і здобувачів вищої освіти Рівненського державного гуманітарного університету за 2019 рік (15-16 травня 2020 р);
Ямницький В.М., Литвиненко С.А., Сторож О.В.	Київ, Українська громадська організація «Інститут розвитку символ драми та глибинної психології» (онлайн)	I Міжнародній науково-практичній конференції «Символдрама: ремесло і мистецтво» 10-13 вересня 2020 р.
Сторож О.В.	Львів, Національний університет «Львівська політехніка»	I Міжнародна науково-практична онлайн-конференція, 15-17 жовтня 2020 р.
Сторож О.В.	Київ, Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України	X науково-практичний семінар лабораторії психології «Розвиток обдарованої особистості в освітньому просторі: ціннісний вимір – Аксіопсихологія обдарованої особистості» 23 квітня 2020 року

II. Відомості про науково-дослідну роботу та інноваційну діяльність молодих учених (до 35 років; доктори наук і докторанти – до 40 років)

1.9. Тези доповідей:

№з/п	Автор (співавтор)	Бібліографічний опис
1.	Широких А.О.	Широких А. О. Психологічний супровід життєвого проектування юнаків у системі професійної освіти. <i>Вектори психології – 2020: матеріали Міжнародної молодіжної науково-практичної конференції</i> (Харків, 24 квітня 2020 р.). Харків: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, факультет психології, 2020. С. 43–46. URL: http://ekhnuir.univer.kharkov.ua/handle/123456789/15792
2.	Широких А.О.	Широких А. О. Здатність до прогнозування як чинник життєвого проектування особистості. <i>Проблеми та перспективи розвитку сучасної науки в країнах Європи та Азії: матеріали XXVI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції</i> (Переяслав-Хмельницький, 30 квітня 2020 р.). Переяслав-Хмельницький, 2020. С. 140–142. URL: http://conferences.neasmo.org.ua/uploads/conference/file/76/conference_30-30.4.2020.pdf
Усього одиниць: 2		

4. Статті, тези у зарубіжних наукових виданнях:

№ з/п	Автори(співавтори),	Бібліографічний опис	Країна
1.	Широких А.О.	Дослідження стратегій досягнення життєвих цілей юнаків. <i>Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology</i> . Budapest: Society for Cultural and Scientific Progress in Central and Eastern Europe, 2020. Issue 227, Vol. VIII (91). P. 46–49. <u>Index Copernicus</u> , Google Scholar.	Угорщина

III. Відомості про науково-дослідну роботу та інноваційну діяльність здобувачів вищої освіти

1. Збірники студентських наукових робіт.

Назва видання (журналу)	Головний редактор
Актуальні питання психологічної науки: Альманах студентського наукового товариства. Вип. 14. Рівне: РДГУ, 2020. 86 с. (4,5 д.а).	Проф. Ямницький В.М.

2. Наукова робота здобувачів вищої освіти на базі структурних підрозділів:

Назва кафедри	Наукові структури (наукові гуртки,	Кількість залучених	Курс навчання студентів
---------------	------------------------------------	---------------------	-------------------------

	проблемні групи тощо))	студентів	
Ресурсний центр	Виконання емпіричних досліджень для курсових та дипломних робіт; Доповіді, реферати, диспути; Наукові доповіді та публікації	24	3,4,5,6 курси

4. Наукові публікації:

Автор (співавтор)	Вид публікації	Бібліографічний опис
1	2	3
Кравцова Ю.О. (Сторож О.В.)	Стаття	Дослідження психологічних особливостей адаптації творчої молоді : періодичне наукове видання «Соціально-гуманітарний вісник», Випуск 36 - Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Сучасні тенденції соціально-гуманітарного розвитку суспільства». 2020. С. 38-40.
Сачевська Н.І. (Сторож О.В.)	Стаття	Роль саморегуляції у подоланні депресивних станів особистості: матеріали III Міжнародних педагогічних читань пам'яті професора Т.І.Поніманської. РДГУ. Рівне: Видавець О.Зень, 2020. С. 43-45.
Хурцулава О.В. (Сторож О.В.)	Стаття	Особливості формування образу-Я у осіб з адитивною поведінкою: матеріали III Міжнародних педагогічних читань пам'яті професора Т.І.Поніманської. РДГУ. Рівне: Видавець О.Зень, 2020. С. 45-48.
Мартинюк Т.О. (Сторож О.В.)	Стаття	Творчість як фактор конструктивного переживання фрустраційних станів у здобувачів вищої освіти: матеріали III Міжнародних педагогічних читань пам'яті професора Т.І.Поніманської. РДГУ. Рівне: Видавець О.Зень, 2020. С. 20-23.
Невмержицька О.М. (Сторож О.В.)	Стаття	Роль професійного самовизначення у формуванні Я-образу в ранньому юнацькому віці: матеріали III Міжнародних педагогічних читань пам'яті професора Т.І.Поніманської. РДГУ. Рівне: Видавець О.Зень, 2020. С. 23-25.
Даниляк К.В. (Бабак К.В.)	Стаття	Психологічні особливості впливу страху на самореалізацію особистості: матеріали III Міжнародних педагогічних читань пам'яті професора Т.І.Поніманської. РДГУ. Рівне: Видавець О.Зень, 2020. С. 35-38.

1	2	3
Кравцова Ю.О.	Тези	Психологічні особливості творчої соціалізації молоді : Студентський дайджест: збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти. Вип.1. Рівне: РДГУ, 2020. С. 70-71.
Сачевська Н.І.	Тези	Психологічні особливості саморегуляції активності особистості: Студентський дайджест: збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти. Вип.1. Рівне: РДГУ, 2020. С. 126-128.
Хурцулава О.В.	Тези	Психологічні засади адитивної поведінки особистості: Студентський дайджест: збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти. Вип.1. Рівне: РДГУ, 2020. 153-154.
Мартинюк Т.О.	Тези	Особливості творчої діяльності у здобувачів вищої освіти: Студентський дайджест: збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти. Вип.1. Рівне: РДГУ, 2020. 164 с.
Даниляк К.В.	Тези	Дослідження психологічних особливостей феномену страху у сучасній науці: Актуальні питання психологічної науки: Альманах студентського наукового товариства. Вип. 14. Рівне: РДГУ, 2020. С. 24-26.
Валага О.М.	Тези	Особливості формування Я-образу у ранньому юнацькому віці: Актуальні питання психологічної науки: Альманах студентського наукового товариства. Вип. 14. Рівне: РДГУ, 2020. С. 15-16.
Мартинюк Л. М.	Тези	Роль комунікативної компетентності у подоланні сором'язливості студентів: Актуальні питання психологічної науки: Альманах студентського наукового товариства. Випуск 14. 2020. С. 28-31
Миронюк С.П.	Тези	Особливості прояву тривожності у агресивних студентів: Актуальні питання психологічної науки: Альманах студентського наукового товариства. Випуск 14. 2020. С. 32-34.
Кліпчар В.О.	Тези	Мотивація та її роль у розвитку стресостійкості особистості: Актуальні питання психологічної науки: Альманах студентського наукового товариства. Випуск 14. 2020. С. 21-23.

Звіт затверджено на засіданні кафедри практичної психології та психотерапії (протокол № 12 від 30 грудня 2020 року).

Зав.кафедри

проф. Ямницький В.М.

АНОТАЦІЯ

Омельченко Т. В. Психологічні чинники особистісного саморозвитку майбутніх практичних психологів. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 053 психологія. – Рівненський державний гуманітарний університет, Рівне, 2020.

У дисертації вперше представлено концептуально-методологічний підхід до проблеми особистісного саморозвитку майбутніх практичних

психологів у контексті психології життєтворчості особистості, що полягає у конкретизації та обґрунтуванні теоретико-методологічних та методичних основ процесу саморозвитку особистості юнацького віку; побудовано психологічний конструкт саморозвитку особистості, виявлено його внутрішні психологічні чинники (особистісний потенціал, особистісне зростання, рефлексія, активність) та чотири відносних виміри прояву: суб'єктний, кризи особистості, самовідчуження та перешкод; встановлено сензитивний період процесу саморозвитку студентів (середня та пізня юність) та регулятори активності індивіда як мотиваційної основи саморозвитку (кризи та новоутворення юнацького віку).

На основі аналізу філософської, соціологічної, психологічної, педагогічної літератури уточнено сутність понять «саморозвиток особистості», «професійний саморозвиток», «студентський вік» у межах психології життєтворчості особистості; особливості саморозвитку індивіда в період юності; форми та методи психологічного супроводу процесу саморозвитку майбутніх практичних психологів. Здійснено вивчення феномену особистісного саморозвитку майбутніх практичних психологів у процесі фахової організації освітнього процесу; розкрито зовнішні психологічні чинники (умови, за яких процес набуває ефективності), що відображаються в побудові середовища психологічного впливу; описано психологічні особливості особистісного саморозвитку студентства (перебіг процесу в період навчання у ЗВО); визначено гендерні особливості саморозвитку майбутніх психологів.

Дістало подальшого розвитку уявлення про комплекси головних життєвих та професійних компетенцій, системоутворюючих якостей та особистісних характеристик, розвиток яких зумовлює процес особистісного саморозвитку майбутніх практичних психологів; види та зміст діяльності психолога в методичному забезпеченні даного процесу.

Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що на підґрунті змісту психологічного конструкту саморозвитку особистості

розроблено діагностичний комплекс методик, визначено критерії оцінювання показників особистісного саморозвитку, виявлено основні характеристики їх відносних рівнів. Розроблено, апробовано та впроваджено програму психологічного супроводу майбутніх практичних психологів, що може бути використана у практиці психосоціальної роботи з населенням, центрах творчості, у процесі професійної підготовки фахівців різних спеціальностей в умовах вищих закладів освіти.

Теоретичні та експериментальні матеріали дослідження можуть бути застосовані для розробки лекційних курсів, спецкурсів, семінарських занять та спецпрактикумів із психології, доповнювати зміст навчальних дисциплін: «Психологія саморозвитку особистості», «Психологія студентського віку», «Вікові та гендерні особливості професійного саморозвитку». Матеріали дослідження також прислужаться соціальним працівникам, психологам, педагогам освітніх закладів I–IV рівнів акредитації, для слухачів закладів післядипломної освіти.

У руслі концепції життєтворчості саморозвиток визначено як вид суб'єктної активності, домінуюча потреба особистості, що, за наявності рефлексії, спрямовується позитивним подоланням кризи екзистенційності й характеризується рухом від Я-реального до Я-потенційного, його досягненням на рівні зовнішніх проявів активності.

Системний опис саморозвитку особистості як цілісного об'єкта дозволив нам визначити його провідні психологічні чинники: особистісний потенціал, особистісне зростання, активність, рефлексія; чотири відносних виміри прояву: суб'єктний, кризи особистості, самовідчуження та перешкод. На основі побудови психологічного конструкту в нашому дослідженні саморозвиток визначено як активність з метою самозміни особистості, спрямованої на максимальне розкриття власного особистісного потенціалу на підставі рефлексії. На рівні структури, в ньому виокремлено такі компоненти: когнітивний (знання про себе, про людей, про світ); емоційно-вольовий (ініціативність, інтерес до життя, цікавість до самопізнання та

самозміни); поведінково-діяльнісний (соціальність, активна позиція, комунікативність, відповідальність), мотиваційно-цільовий (самозміна, особистісне зростання), рефлексивно-оцінювальний (розвинена рефлексія, адекватна самооцінка).

Визначено, що юнацький вік є сензитивним періодом для становлення суб'єкта саморозвитку. У юнацькому віці відбувається усвідомлення професійної ролі, прогнозування власної професійної діяльності та її перспектив, здатність до самоконтролю та самовдосконалення утворюють вихідну базу розвитку майбутнього фахівця, що передбачає трирівневу систему організації підготовки практичного психолога та отримання професійних психологічних знань.

Специфіка майбутньої професійної діяльності вимагає від психолога-практика особливих індивідуальних якостей, прогресивної системи цінностей, інтерналізованого ставлення до себе як суб'єкта професійної діяльності. Професійний саморозвиток майбутніх практичних психологів є процесом розвитку професійно значущих якостей та здібностей, професійних знань і вмінь, супроводжується активним якісним перетворенням особистістю свого внутрішнього світу, що приводить до принципово нового способу життєдіяльності – творчої самореалізації в професії.

Теоретично проаналізовано гендерні особливості особистісного саморозвитку студентства. Для дівчат-студенток характерними є тактичні, реалістичні, гнучкі життєві домагання та уявлення про бажане майбутнє; вони більш стійкі, терплячі, цілеспрямовані; орієнтовані на максимальне задоволення професійних інтересів та самореалізацію в обраній професії. Хлопцям-студентам притаманне прагнення до домінування, висока конкурентоспроможність; планування майбутнього, детерміноване причинно-наслідковою моделлю світу; сміливість, схильність до ризику, мінливість стратегічних домагань; орієнтованість на швидке кар'єрне зростання.

За даними експерименту констатовано наявність численних кореляційних зв'язків між показниками. У результаті факторного аналізу числових даних було виділено чотири фактори: сенсожиттєві орієнтації, життєстійкість особистості, професійна рефлексія та мотиваційна спрямованість, особистісна готовність до змін. Означені фактори емпірично підтвердили теоретичні побудови конструкту саморозвитку особистості, відобразили особливості змісту діагностичного комплексу методик.

Результати експериментального дослідження дозволили визначити наступні особливості вибірки: рівень особистісної готовності до змін респондентів характеризується високими показниками винахідливості та оптимізму на тлі низьких значень толерантності до двозначності, сміливості та адаптивності; зафіксовано недостатній рівень розвитку онтогенетичної рефлексії, прагнення до саморозвитку та, водночас, високий рівень задоволеності працею в цілому по вибірці; показники сенсожиттєвих орієнтацій особистості переважно знаходяться у зоні середніх та високих значень; рівень мотиваторів соціально-психологічної активності респондентів характеризується високими показниками досягнення успіху та тенденції до афіліації.

Постановка студентами життєвих цілей стосовно налагодження власного побуту характеризується недалекоглядністю та невмінням планувати власне матеріальне забезпечення. Майбутні психологи вважають потенційно важливою наявність власної сім'ї, близьких стосунків, але більше половини з них не обирають партнера відповідно до спільних інтересів.

Експериментально визначено низку гендерних особливостей сенсожиттєвих орієнтацій. Студентки характеризуються наступними особливостями: чітка постановка життєвих цілей в перспективі; сприймання процесу свого життя як емоційно насиченого і змістовного; контролювання власного життя, вільне прийняття рішень і втілення їх у життя; здатність досягати поставлену мету при мінімальних витратах матеріальних, соціальних і психологічних ресурсів; потреба у спілкуванні та здійсненні

емоційних контактів. Більшість студентів продемонстрували результати, які свідчать про: незадоволеність прожитою частиною життя, відсутність віри в свої сили контролювати події власного життя, вміння змінювати свої плани та рішення відповідно до нових ситуацій.

Порівняння студентів різних курсів навчання долили визначити наступне: п'ятикурсники, в порівнянні зі студентами 4-ого та 3-ого курсів, продемонстрували більш стійке уявлення про себе як про сильну особистість, яка має достатню свободу вибору, щоб побудувати своє життя відповідно до своїх цілей і завдань і уявленнями про його сенс, високо оцінюють пройдений відрізок життя як продуктивну та осмислену його частину; третьокурсники, в порівнянні із студентами 4-ого курсу більш чітко розглядають досягнення успіху як процес виконання поставленої мети при мінімальних витратах матеріальних, соціальних і психологічних ресурсів.

Отримані результати експериментального дослідження засвідчили необхідність запровадження програми психологічного супроводу, мета якої полягала у створенні психологічних умов для підвищення здатності кожного учасника до реалізації особистісного потенціалу студентів, що забезпечило підвищення рівня життєстійкості, особистісної готовності до змін, досягнення високого рівня рефлексії та задоволеності майбутньою професією. Програма супроводу передбачала використання різноманітних тренінгових методів, серед яких – біографічна та інтеракційна групова дискусія, вербальні та невербальні техніки, релаксація, піскова психотерапія, техніки символдрами, візуалізація, рольові та імітаційні ігри, техніки музикотерапії, медитативні техніки, елементи групової дискусії, казкотерапія.

З метою встановлення ефективності формувального впливу було проведене повторне діагностування респондентів, яке показало: збільшення показників особистісної готовності до змін (адаптивність, впевненість); зростання результатів у напрямі додатного полюсу за показниками життєстійкості (залученість, контроль, прийняття ризику); підвищення

показника задоволеності працею; прагнення до саморозвитку; онтогенетичної рефлексії. Означені результати контрольного зрізу експериментального дослідження засвідчили ефективність розробленої програми психологічного супроводу.

Ключові слова: саморозвиток особистості, професійний саморозвиток, студенти-психологи, психологічні чинники, життєтворчість, особистісний потенціал, особистісне зростання, активність, рефлексія.

ANNOTATION

Omelchenko T. V. Psychological factors of personal self-development of future practical psychologists. – Qualifying scientific work as a manuscript.

Dissertation for Doctor of Philosophy in Psychology (Ph.D.). Specialty 053 – Psychology. – Rivne State University of Humanities, Rivne, 2020.

The dissertation firstly presents a conceptual and methodological approach to the problem of personal self-development of future practical psychologists in the context of psychology of life, which is specified and substantiated the theoretical and methodological and methodical foundations of self-development process of adolescence; the psychological construct of personal self-development is constructed, its internal psychological factors (personal potential, personal growth, reflexion, activity) and four relative dimensions of display are revealed: subjective, personal crises, self-alienation and obstacles; the sensitive period of students' self-development process (middle and late adolescence) and individual activity regulators as a motivational basis of self-development (crises and innovations of adolescence) are established.

Based on the analysis of philosophical, sociological, psychological, pedagogical literature, the essence of the concepts "personal self-development", "professional self-development", "students' age" within the psychology of personality creativity is specified; features of personal self-development in adolescence; forms and methods of psychological support of the process of future practical psychologists' self-development. The study of the phenomenon of future

practical psychologists' personal self-development in the process of professional organization of the educational process is carried out; revealed external psychological factors (conditions under which the process becomes effective), which are reflected in the construction of the environment of psychological influence; described the psychological features of personal self-development of students (the process during the period of study at the HEI); identified gender differences in personal self-development of future psychologists.

The idea of complexes of main life and professional competencies, system-forming qualities and personal characteristics, the development of which determines the process of future practical psychologists' personal self-development, types and content of the psychologist in the methodological support of this process was further developed.

The practical significance of the obtained results is based on the content of the psychological construct of personal self-development a diagnostic set of methods is developed, criteria for evaluating indicators of personal self-development is determined, its main characteristics of relative levels are revealed. A program of psychological support for future practical psychologists has been developed, tested and implemented, which can be used in the practice of psychosocial work with the population, creative centers, in the process of professional training of specialists in various specialties in higher education.

Theoretical and experimental research materials can be used to develop lectures, special courses, seminars and special workshops on psychology in HEI, to supplement the content of disciplines: "Psychology of personal self-development", "Psychology of students' age", "Age and gender of professional development". The research materials will also be used by social workers, psychologists, teachers of educational institutions of I-IV levels of accreditation, for students of postgraduate education.

In keeping with the concept of life, self-development is defined as a type of subjective activity, the dominant individual need, which, in the presence of reflexion is directed to positively overcome the crisis of existence and is

characterized by movement from self-real to self-potential, its achievement at the external activity manifestations.

A systematic description of the personal self-development as an integral object allowed us to identify its leading psychological factors: personal potential, personal growth, activity, reflexion; four relative dimensions of manifestation: subjective, personal crisis, self-alienation and obstacles. Based on the construction of a psychological construct in our research, self-development is defined as the activity of personal self-change, aimed at maximizing the disclosure of one's own personal potential on the basis of reflexion. At the structure level, it identifies the following components: cognitive (knowledge about yourself, about people, about the world); emotional-willed (initiative, life interest, self-knowledge and self-change interest); behavioral-activity (sociality, active position, communicativeness, responsibility), motivational-target (self-change, personal growth), reflexive-evaluative (developed reflexion, adequate self-esteem).

It is determined that adolescence is a sensitive period for the formation of personal self-development. At a young age there is an awareness of professional role, forecasting their professional activities and its prospects, the ability to self-control and self-improvement form the initial basis for the development of future professionals, which provides a three-tier system of training a practical psychologist and professional psychological knowledge.

The specifics of future professional activity require from the psychologist-practitioner special individual qualities, a progressive system of values, an internalized attitude to himself as a subject of professional activity. Professional self-development of future practical psychologists is a process of development of professionally significant qualities and abilities, professional knowledge and skills, accompanied by active qualitative transformation of a person's inner world, which leads to a fundamentally new way of life - creative self-realization in the profession.

Gender features of personal self-development are analyzed. Female students are characterized by tactical, realistic, flexible life demands and ideas about the

desired future; more stable, patient, purposeful; focused on the maximum satisfaction of professional interests and self-realization in the chosen profession. Male students are characterized by the desire for dominance, high competitiveness; future planning is determined by the causal model of the world; brave, risky, changeable strategic aspirations; focused on rapid career growth.

According to the experimental data, the presence of numerous correlations both between indicators within individual techniques and between indicators of different techniques was stated. As a result of factor analysis, four factors were identified: sense-of-life orientations, individual vitality, professional reflexion and motivational orientation, personal readiness for change. These factors empirically confirmed the theoretical constructions of personal self-development construct, reflected the peculiarities of the content of diagnostic methodologies set.

The results of the experimental research allowed to determine the following sample features: the level of respondents personal readiness for change is characterized by high rates of ingenuity and optimism against the background of low values of tolerance to ambiguity, courage and adaptability; insufficient level of ontogenetic reflexion development, desire for self-development and, at the same time, high level of job satisfaction in general in the sample were recorded; the values of indicators of personal sensory-life orientations are mainly in the zone of medium and high values; the level of motivators of respondents social and psychological activity is characterized by high success rates and tendency to affiliation.

Students' setting life goals for their own lives is characterized by short-sightedness and inability to plan their own material support. Future psychologists consider it potentially important to have a family of their own, close relationships, but more than half of them do not choose a partner according to common interests.

A number of gender differences in the meaning of life orientations have been noted. Female students are characterized by the following features: a clear statement of life goals in the future; perception of the process of his life as emotionally rich and meaningful; controlling one's own life, free decision-making

and implementing them; the ability to achieve the goal at minimal cost of material, social and psychological resources; the need for communication and emotional contact. Most male students represented results that show: dissatisfaction with the lived part of life, lack of faith in their own strength to control the events of their own lives, the ability to change their plans and decisions according to new situations.

Comparisons of students of different courses allowed to determine the following: 5th year students, compared with 4th and 3rd year students showed a more stable idea of themselves as a strong person who has enough freedom of choice to build their lives according to their goals and tasks and ideas about its meaning, highly appreciate the past segment of life as a productive and meaningful part of it; 3rd year students, in comparison with 4th year students, more clearly consider the achievement of success as a process of achieving the goal with minimal expenditure of material, social and psychological resources.

The results of the empirical research showed the need for a psychological support program, the purpose of which was to create psychological conditions to increase the ability of each participant to realize the students' personal potential, which increases vitality, personal readiness for change, high level of reflexion and satisfaction with future profession. The support program included the use of various modern methods, including biographical and interactive group discussion, verbal and nonverbal techniques, relaxation, sand psychotherapy, symbol drama techniques, visualization, role and simulation games, music therapy techniques, meditative techniques, fairy tale therapy.

In order to establish the effectiveness of the formative influence, the respondents were re-diagnosed, which showed: increase in indicators of personal readiness for change (adaptability, confidence); growth of results in the direction of the positive pole in terms of vitality (involvement, control, risk acceptance); increase in job satisfaction; desire for self-development; ontogenetic reflexion. These results of the control phase of the experimental study testified to the effectiveness of the developed program of psychological support.

Key words: personal self-development, professional self-development, students-psychologists, psychological factors, life creation, personal potential, personal growth, activity, reflexion.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, у яких опубліковано основні наукові результати дисертації

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Омельченко Т. В. Експериментальне дослідження самооцінки реалізації життєвих цілей майбутніх практичних психологів. *Психологія: реальність та перспективи. Збірник наукових праць РДГУ. Рівне, 2019. Вип. 13. С. 90–96.*

2. Омельченко Т. В. Саморозвиток особистості в системі психологічних понять. *Проблеми сучасної психології: збірник наукових праць Державного вищого навчального закладу «Запорізький національний університет» та Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Запоріжжя, 2018. Вип. 1 (13). С. 104–109.*

3. Омельченко Т. В. Експериментальне дослідження особистісного саморозвитку майбутніх практичних психологів. *Міжнародний науковий рецензований періодичний журнал «Психологічні перспективи» Східноєвропейського національного університету ім. Л. Українки. Луцьк, 2019. Вип. 34. С. 194–205.*

Статті у наукових виданнях інших держав

4. Омельченко Т. В. Саморозвиток майбутніх психологів в період професійного навчання. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology. Budapest: Society for Cultural and Scientific Progress in Central and Eastern Europe, 2018. Issue 181, Vol. VI (75). P. 69–72.*

Опубліковані праці апробаційного характеру

5. Омельченко Т. В. Змістовно-організаційні засади психологічного супроводу особистісного саморозвитку майбутніх психологів. *Актуальні проблеми психології особистості та міжособистісних взаємин*: матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (Кам'янець-Подільський, 23 квітня 2019 р.). Кам'янець-Подільський: ПП «Медобори-2006», 2019. С. 40-43.

6. Омельченко Т. В. Саморозвиток як складова життєтворчості особистості. *Інноваційний розвиток науки нового тисячоліття*: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (Чернівці, 25-26 травня 2018 р.). Херсон: Видавництво «Молодий вчений», 2018. С. 108–109.

7. Омельченко Т. В. Гендерні відмінності особистісного саморозвитку студентів-психологів. *Проблеми та перспективи розвитку сучасної науки в країнах Європи та Азії*: матеріали XXI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Переяслав, 30 листопада 2019 р.). Переяслав, 2019. С. 210–211.

Опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати дослідження

8. Омельченко Т. В. Професійний саморозвиток особистості юнацького віку. *Інноваційний розвиток науки нового тисячоліття*: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (Хмельницький, 26-27 жовтня 2018 р.). Херсон: Видавництво «Молодий вчений», 2018. С. 18–20.

АНОТАЦІЯ

Широких А. О. Психологічні чинники життєвого проектування в юнацькому віці. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 053 психологія. – Рівненський державний гуманітарний університет, Рівне, 2020.

У дисертації вперше представлено концептуально-методичний підхід до проблеми життєвого проектування юнаків у контексті психології життєтворчості особистості, що полягає в конкретизації й обґрунтуванні теоретико-методологічних і методичних основ процесу реалізації життєвого проекту особистості юнацького віку; побудовано психологічний конструкт життєвого проектування, визначено його психологічні чинники (ціннісні орієнтації, самовизначення, активність, рефлексія) та чотири відносних виміри прояву: суб'єктний, потенційний, недостатньої зрілості та самоствердження; встановлено сенситивний період процесу життєвого проектування (юнацький вік).

На основі аналізу філософської, соціологічної, психологічної, педагогічної літератури уточнено сутність понять «життєвий проект», «життєве проектування в юнацькому віці», «смыслжиттєвий пошук», «екзистенційна рефлексія» в межах психології становлення та життєтворчості особистості. Здійснено вивчення феномену життєвого проекту особистості в межах різних психологічних підходів, особливостей конструювання життєвого проекту особистості в період юнацького віку. Визначено послідовність етапів та структурні компоненти життєвого проектування у юнацькому віці, описано форми і методи психологічного супроводу оптимізації навичок життєвого проектування юнаків у системі професійної освіти.

Дістало подальшого розвитку уявлення про особливості особистісного й духовного зростання в юнацькому віці, розгортання процесу самоорганізації особистістю власної життєдіяльності; види та зміст конструювання професійної лінії життєвого проекту майбутніх фахівців у методичному забезпеченні освітнього процесу ВЗО.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що на основі змісту психологічного конструкту життєвого проектування розроблено діагностичний комплекс методик, визначено критерії оцінювання показників життєпроектування юнаків, розкрито основні характеристики їх

відносних рівнів. Розроблено, апробовано та впроваджено програму психологічного супроводу життєвого проектування юнаків у системі професійної освіти, яка може бути застосована у практиці психосоціальної роботи з населенням, центрах творчості й соціальної роботи, професійній підготовці фахівців різних спеціальностей в умовах вищих закладів освіти.

Теоретичні та експериментальні матеріали дослідження можуть бути застосовані для розробки лекційних курсів, спецкурсів та семінарських занять, практикумів та спецпрактикумів із психології у вищих закладах освіти і можуть доповнити зміст навчальних дисциплін: «Психологія життєвого проектування», «Психологія студентства», «Вікові та психологічні особливості конструювання життєвого проекту». Матеріали дослідження також прислужаться соціальним працівникам, психологам, педагогам освітніх закладів I–IV рівнів акредитації, для слухачів закладів післядипломної освіти. Результати дослідження впроваджено у роботу зі студентами психолого-природничого факультету Рівненського державного гуманітарного університету.

Життєвий проект особистості як психологічний феномен розглянуто в контексті дослідження різноманітних психологічних проблем: системи послідовних життєвих виборів, проявів самоактуалізації й особистісної свободи, реалізації життєвого проекту у вимірах соціальної взаємодії, реалізації суб'єктом життєвого шляху, творчого здійснення свого індивідуального життя тощо.

У руслі концепції життєтворчості життєве проектування визначено як процес спрямування суб'єктом життєтворчої активності на проектування свого індивідуального життя шляхом самовизначення на підставі рефлексії та ціннісних орієнтацій. При цьому життєве проектування розглядається як складова, необхідна умова життєтворчості. Способом життєпроекування є побудова власного життєвого світу особистості, складовою якого є життєвий простір, а механізмом життєпроекування людини – життєвий вибір.

Системний опис життєпроекування особистості як цілісного об'єкта

дозволив побудувати його психологічний конструкт та визначити провідні психологічні чинники: ціннісні орієнтації, самовизначення, активність, рефлексія; чотири відносних виміри прояву: суб'єктний, потенційний, недостатньої зрілості та самоствердження. Здійснений аналіз літературних джерел надав підстави окреслити послідовність етапів життєпроекування: побудова моделі життєвого проекту (самовизначення у різних модусах життєдіяльності), планування (життєві плани особистості у єдності життєвих стратегій і перспектив), реалізація життєвого проекту шляхом практичного самоперетворення й самотрансценденції (самоактуалізація й життєтворчість). На рівні структури, в ньому виокремлено такі компоненти: смисложиттєвий пошук, життєві цілі, життєві плани, життєві перспективи, життєві стратегії. Означені особливості структури, етапів та процесу побудови життєвого проекту зафіксовано на рівні побудови психологічної моделі життєвого проектування особистості.

Визначено, що юнацький вік є сензитивним періодом суб'єктного управління професійним саморозвитком та конструювання життя в умовах інтимно-особистісних дружніх і романтичних стосунків. Характерними ознаками юнацького віку є усвідомлення власної індивідуальності й поява саморефлексії, процесів самовизначення в особистісній, соціальній, професійній та інших сферах життя, розробка життєвих планів та прагнення до усвідомленої творчості свого майбутнього. Базисним механізмом екзистенційно-суб'єктного управління процесами життєвого проектування у юнацькому віці вважаємо екзистенційну рефлексію, що є механізмом розвитку смисложиттєвих утворень юнака та їх конкретизації в життєвих цілях і перспективах. Джерелом життєвої активності юнаків, яка актуалізує їх потребу в реалізації життєвого проекту виступає самодетермінація як спосіб конструювання особистісно-альтернативного проекту життя в юнацькому віці. Розгортання складових метапроекту особистості в життєвому просторі (життєвих цілей і планів) та часі (життєвій перспективі) забезпечують формування життєвої стратегії.

За даними експерименту констатовано наявність численних кореляційних зв'язків як між показниками всередині окремих методик, так і між показниками різних методик. У результаті факторного аналізу було виділено чотири фактори: сенсожиттєва активність, прогнозування життєвого рішення, ціннісна установка життєвої цілі, рефлексивність. Означені фактори емпірично підтвердили теоретичні побудови конструкту життєпроекування, відобразили особливості змісту діагностичного комплексу методик.

Результати експериментального дослідження дозволили визначити наступні особливості вибірки: високий рівень здатності до прогнозування та низький рівень здатності до прийняття життєвого вибору не продемонстрував жоден респондент; значення показників сенсожиттєвих орієнтацій особистості переважно знаходилися у зоні середніх та високих значень; домінуючою стратегією досягнення життєвих цілей для респондентів була пасивна стратегія; респонденти надавали перевагу егоцентричним ціннісним орієнтаціям; домінуючою стратегією прийняття життєвого рішення виступила стратегія «пильність».

Порівняння результатів працюючих юнаків та студентів юнацького віку надало підстави стверджувати про: вищий рівень рефлексивності та здатності до прийняття життєвих рішень працюючих юнаків; вищий рівень показників сенсожиттєвих орієнтацій та здатності до самодетермінації у студентів; працюючі юнаки надавали перевагу алоцентричним, а студенти – егоцентричним ціннісним орієнтаціям.

Отримані результати емпіричного дослідження засвідчили необхідність запровадження програми психологічного супроводу, мета якої полягала у створенні психологічних умов для оптимізації навичок життєвого проектування юнаків, що включало посилення здатності до прогнозування авторських життєвих рішень, використання конструктивної стратегії досягнення життєвих цілей, підвищення сенсожиттєвої активності, досягнення високого рівня рефлексивності. Програма супроводу передбачала

використання різноманітних сучасних методів, серед яких – наративізація, казкотерапія, діалогічні бесіди, каузометрія, презентації життєвих проєктів юнаків, інтерпретація проєктивних малюнків, аналітичний діалог.

З метою встановлення ефективності формувального впливу було проведене повторне діагностування респондентів, яке показало: збільшення показників сенсожиттєвих орієнтацій, підвищення здатності до прогнозування, зростання показника рефлексивності; збільшення відсотка студентів, які надали перевагу алоцентричним ціннісним орієнтаціям та стратегії «пильність» як найбільш успішній стратегії прийняття авторських життєвих рішень. Означену динаміку ми розглядаємо як підтвердження ефективності формувальної частини експерименту та гіпотез дослідження в цілому.

Ключові слова: життєве проєктування, юнацький вік, психологічні чинники, життєтворчість, ціннісні орієнтації, самовизначення, активність, рефлексія.

ANNOTATION

Shyrokych A.O. Psychological factors of life designing in adolescence. – Qualifying scientific work as a manuscript.

Dissertation for Doctor of Philosophy in Psychology (Ph.D.). Specialty 053 – Psychology. – Rivne State University of Humanities, Rivne, 2020.

In this dissertation, conceptually-methodological approach to a problem of life designing of adolescents is presented for the first time, in the context of a person's life-creativity psychology, regarding the specification and justification of theoretically-methodological and methodical bases of an adolescent's life project realization; the psychological construct of life designing has been developed, its psychological factors have been identified: values, self-determination, activity, reflection and four relative dimensions of manifestation: subjectival, potential, «not enough maturity» and self-affirmation; the sensitive period of life designing process has been established (adolescence).

The essence of such concepts as «life project», «life designing in adolescence», «life sense search», «existential reflection» were specified within psychology of becoming and life creativity of a person, based on analysis of philosophical, sociological, psychological and pedagogical literature. The study of phenomenon of a person's life project within different psychological approaches was carried out, peculiarities of a person's life project construction in adolescence. The sequence of phases and structural components of life design in adolescence are outlined, the forms and methods of psychological accompaniment for optimization skills of adolescents' life designing in system of professional education were described.

Further there have been developed the personal and spiritual growth peculiarities in adolescence, as well as the process of a person's organization of their own life-activity; kinds and contents of professional life project construction of future specialists in the methodical providing of educational process in higher educational institutions.

The practical significance of the obtained results is that the diagnostic methodology complex was developed basing on the contents of psychological life designing construct, the criteria of life designing estimation rates in adolescence are identified, the basic characteristics their relative levels are explained. The program of psychological accompaniment of adolescents' life designing in the system of professional education was developed, tested and implemented, which can be applied in psycho-social practical work with citizens, in the centers of creativity and social work and professional preparation of specialists of different spheres in the context of higher educational institutions.

Theoretical and experimental materials of the study can be applied for the development of lectures in psychology, special courses and seminars, workshops and special workshops in higher educational institutions and they can complement contents of academic disciplines: «Psychology of Life Designing», «Psychology of students», «Age-Related and Psychological Peculiarities of Constructing Life Project». In addition, study materials can be useful for social workers,

psychologists, instructors of educational institutions of I-IV levels of accreditation and for students of postgraduate educational institutions. The results of the study have been implemented in the studying process with psychology students and natural sciences faculty of Rivne State University of Humanities.

The life project of a person as a psychological phenomenon is considered in the context of research of various psychological problems: system of consistent life choices, manifestations of self-actualization and personal freedom, realization of life project in dimensions of social interaction, realization of life path, creative realization of individual life.

In the context of life creativity, life designing was defined as process of subject's direction of their creative life activity to design their life through self-determination basing on the reflection and values. Thus life designing is considered as a component, a necessary condition of life creation. The way of life projecting is the construction of one's own life world, a component of which is living space, and the mechanism of human life projecting is life choice.

The systemic description of life designing of a person as a holistic object allowed us to build its psychological construct and define the leading psychological factors: values, self-determination, activity, reflection; four relative dimensions of manifestations: subjectival, potential, 'not enough maturity' and self-affirmation. The analysis of literature allowed to outline the sequence of life design phases: creation of a life project model (self-determination in different moduses of life activity), planning (life plans of a person in unity of life strategies and perspectives), realization of life project through practical self-transformation and self-transcendence (self-actualization and life creativity). On the level of a structure, there are such components as life sense search, life goals, life plans, life perspectives, life strategies.

These features of the structure, stages and process of building a life project are recorded at the level of building a psychological model of life design of the individual.

It was established that adolescence is a sensitive period of subjectival

management of the professional self-development and life designing in the context of intimate-personal friendly and romantic relations. Characteristic features of adolescence are the awareness of their own individuality and the emergence of self-reflection, processes of self-determination in personal, social, professional and other spheres of life, development of life plans and the desire for conscious creativity of their future. The basic mechanism of existential and subjective management of life design processes in adolescence is existential reflection, that is a mechanism of adolescent's sense-life formation and their specification in life goals and perspectives. The source of life activity of adolescents, which actualize their need in life project realization, is self-determination as a way of constructing personally-alternative life project in adolescence. The components' development of metaproject of a person in life space (life goals and plans) and time (life perspective) provide creation of life strategy.

According to the experiment data, the numerous correlations between both rates within particular methods and between rates within different methods were seen. As a result of factor analysis, the four factors (life-sense activity, prediction of life decision, value attitude of a life goal, reflexivity) were distinguished. The defined factors empirically confirmed theoretical construction of life design, and they reflected the peculiarities of diagnostic methodology complex contents.

The results of the experimental study identified the following features of the sample: no respondents showed a high level of predictability and a low level of ability to make life choices; values of rates of sense-life orientations of a person were mainly in the zone of middle and high values; the dominant strategy of life goals' achievement for respondents was passive strategy; the respondents preferred self-centered value orientations; the dominant strategy of life decision-making was «vigilance» strategy.

The comparison of the results of working adolescents and students in adolescence gave grounds to claim about: higher level of reflexivity and ability of life decision-making of adolescents, who work; higher levels of sense-life

orientations and ability of self-determination within students; the adolescents, who work preferred allometric, and students – self-centered value orientations.

Received results of the empirical study has showed necessity to implement the psychological accompaniment program, the main goal of which was to supply psychological conditions for the optimization of adolescents' life designing skills, which would include strengthening of the ability to predict authorial life decisions, usage of constructive strategy for life goals achievement, increasement of sense-life activity, achievement of high level of reflexivity. The program of accompaniment included usage of different modern methods such as narrativization, fairy tale therapy, dialogic conversations, causometry, adolescents' life projects presentations, interpretation of projective drawings, analytical dialogue.

In order to establish the effectiveness of the formative influence, another diagnosis was held and showed: an increase of rates of sense-life orientations, an increase of the ability to predict, an increase of the reflexivity rate; an increase of the percentage of the students, who preferred allocentric value orientations and «vigilance» strategies as the most successful strategy for making authorial life decisions. We consider these defined dynamics both as the confirmation of the effectiveness of the forming part of the experiment and the hypotheses of the study.

Key words: life designing, adolescence, psychological factors, life creativity, value orientations, self-determination, activity, reflection.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, у яких опубліковано основні наукові результати дисертації

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Широких А. О. Життєве проектування як психологічна категорія. *Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології*

імені Г.С. Костюка НАПН України. Том IX. Загальна психологія. Історична психологія. Етнічна психологія. Київ-Ніжин, 2018. Вип. 11. С. 226–238.

2. Широких А. О. Самопізнання як передумова ефективності життєвого проектування юнаків. *Психологія: реальність і перспективи*. Збірник наукових праць РДГУ. Рівне, 2018. Вип. 11. С. 183–188.

3. Широких А. О. Роль самоактуалізації в життєвому проектуванні особистості. *Науковий журнал «Психологія та соціальна робота»*. Одеса: Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова, 2019. Вип. 1 (49). С. 143–158.

Статті у наукових виданнях інших держав

4. Широких А. О. Дослідження стратегій досягнення життєвих цілей юнаків. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. Budapest: Society for Cultural and Scientific Progress in Central and Eastern Europe, 2020. Issue 227, Vol. VIII (91). P. 46–48.

Опубліковані праці апробаційного характеру

5. Широких А. О. Часові параметри життєвої організації діяльності особистості в умовах реалізації життєвого проекту. *Збірник тез доповідей I Всеукраїнської науково-практичної конференції (Дніпро, 12 квітня 2018 р.)*; ПУ «Вищий навчальний заклад «Міжнародний гуманітарно-педагогічний інститут «Бейт-Хана», Дніпропетровська академія музики ім. М. Глінки. Дніпро: Акцент ПП, 2018. С. 76–80.

6. Широких А. О. Здатність до прогнозування як чинник життєвого проектування особистості. *Проблеми та перспективи розвитку сучасної науки в країнах Європи та Азії*: матеріали XXVI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Переяслав-Хмельницький, 30 квітня 2020 р.). Переяслав-Хмельницький, 2020. С. 140–142. URL: http://conferences.neasmo.org.ua/uploads/conference/file/76/conference_30-30.4.2020.pdf (дата звернення: 07.05.20).

7. Широких А. О. Психологічний супровід життєвого проектування юнаків у системі професійної освіти. *Вектори психології – 2020*: матеріали Міжнародної молодіжної науково-практичної конференції (Харків, 24 квітня 2020 р.). Харків: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, факультет психології, 2020. С. 43–46. URL: <http://ekhnuir.univer.kharkov.ua/handle/123456789/15792> (дата звернення: 15.05.20).

8. Широких А. О. Роль самоідентифікації у життєвому проектуванні особистості. *Альманах студентського наукового товариства «Актуальні питання психологічної науки»*: матеріали тез доповідей. Рівне: РДГУ, 2018. Вип. 12. С. 157–158.

9. Широких А. О. Психологія життєвого проектування: від ретроспективи до футурології. *Сучасні світові тенденції розвитку науки, технологій та інновацій*: матеріали науково-практичної конференції (Ужгород, 28-29 червня 2019 р.). Ужгород: вид-тво «Молодий вчений», 2019. С. 109–111.

Опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати дослідження

10. Широких А. О. Рефлексія як чинник життєвого проектування особистості. *Науковий журнал «Молодий вчений». Секція «Психологічні науки»*. Херсон: вид-тво «Молодий вчений», 2018. Вип. № 8 (60). С. 60–64.

11. Широких А. О. Здібності особистості як чинник реалізації життєвого проекту. *Теорія і практика сучасної науки*: матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 15-16 травня 2019 р.). Київ: Міжнародний центр науки і досліджень, 2019. С. 21–22.